

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Братасюк Оксана Богданівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного
та фінансового права
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна*

Сучасні концепції та національні інформаційні політики, визначені в стратегіях у різних сферах суспільного життя, призвели до прискореного зростання використання персональних даних суб'єктами владних повноважень. Системи інформаційного забезпечення органів державної влади потребують модернізації, оскільки, незважаючи на прийняття нового прогресивного законодавства про захист персональних даних, залишається багато проблем із забезпеченням права на приватність. Непоодинокими є випадки незаконного збору, зберігання, використання та передачі персональних даних, відсутні дієві засоби захисту прав на конфіденційність та припинення протиправних дій у процесі обробки персональних даних, незалежна система контролю та механізм захисту персональних даних; надмірна кількість баз персональних даних, володільцями або розпорядниками яких є органи державної влади тощо. Із розвитком технологій сфера захисту інформації, що містить персональні дані стає більш уразливою, оскільки ми іноді можемо надати згоду на обробку персональних даних, навіть не здогадуючись про це. Найчастіше це може статись серед активних користувачів соціальних мереж або під час завантаження додатків на гаджети, а також під час незаконних дій шахраїв.

На противагу, Німеччина та Велика Британія мають набагато міцнішу історію системи захисту персональних даних, яка регулюється та застосовується на високому рівні і представлена запитами суб'єктів даних та практикою судових позовів в обох юрисдикціях. Приклади Німеччини та Великої Британії можуть бути корисними для визначення найкращих практик в країнах-членах ЄС, хоча Велика Британія і виходить із зони регулювання права ЄС після закінчення перехідного періоду до кінця 2020 року. Як зазначає А. Берньєр (*Molnár-Gábor F, Beauvais MJS, Bernier A, Jimenez MPN, Recuero M, Knoppers BM (2022)*), Німеччина та Велика Британія також можуть бути хорошими

прикладами для українських законодавців з точки зору наявної адміністративної та цивільної судової практики, яка захищає права суб'єкта даних суворо та ефективно, а також з точки зору наявного потужного та ефективного національного законодавства із захисту персональних даних (Data Protection Regulation – UkrDPR)¹.

Тому майбутнє оновлення українського Закону про захист персональних даних – «UkrDPR» має базуватися переважно на GDPR (*General Data Protection Regulation*)². Однак деякі аспекти та принципи, викладені в GDPR, схоже, не відповідають українській реальності і не рекомендуються для запозичення. Крім надійного законодавства, Україні також знадобиться сильний і незалежний орган, наприклад Агентство із питань захисту персональних даних «UkrDPA». Агентство має бути наділене низкою нормативних і законодавчих повноважень і обов'язків, подібних до тих, що викладені в найкращих практиках і стандартах, перелічених нижче, і повністю відображені в GDPR. На нашу думку, новий UkrDPA повинен бути дуже ініціативним у публікуванні керівництв щодо найактуальніших питань захисту даних та підтримувати українських суб'єктів даних у захисті їх прав на регуляторному рівні (наприклад, як ICO у Великій Британії). Простого виконання оновленого закону без урахування цього аспекту буде недостатньо для виконання вимог, необхідних для отримання рішення Європейської комісії щодо відповідності, або для виконання зобов'язань за Угодою про асоціацію України з ЄС. Адже захист прав на конфіденційність даних має бути практичним³.

Хоча приклад Німеччини з високим рівнем повноважень місцевих ДРА може бути некоректним вибором для України як унітарної країни. Це здається однією з основних вимог, яку необхідно виконати для отримання рішення про адекватність від Європейської комісії. Забезпечення підвищення рівня обізнаності щодо конфіденційності даних шляхом посилення покарань у вигляді штрафів, правоохоронних заходів, практичних інструкцій і навчання. Як зазначалось, новий

---

¹ Molnár-Gábor F, Beauvais MJS, Bernier A, Jimenez MPN, Recuero M, Knoppers BM (2022) Bridging the European Data Sharing Divide in Genomic Science J Med Internet Res 2022;24(10):e37236. doi: 10.2196/37236

² General Data Protection Regulation. Regulation (EU) 2016/679 (General Data Protection Regulation) in the current version of the OJ L 119, 04.05.2016; cor. OJ L 127, 23.5.2018

³ What is personal data?: an official website of the Information Commissioner's Office. URL: <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/key-definitions/what-is-personal-data/> (last accessed: 20.09.2022).

UkrDPA має стати більш незалежним та автономним державним органом із повноваженнями, подібними до національних DPA у Європі.

Закон України «Про захист персональних даних» встановлює вимоги до обробки та захисту персональних даних, в тому числі і в Інтернет-середовищі. Зазначені вимоги відображають положення, запроваджені Конвенцією Ради Європи № 108 про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та розвинуті у Директиві Європейського Парламенту та Ради 95/46/ЄС про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і вільним обігом цих даних. Питанню захисту персональних даних в Інтернет-середовищі, в тому числі в соціальних мережах, присвячені й інші рекомендаційні документи різних європейських установ: Рекомендації Ради Європи R(99)5 про захист осіб у зв'язку з обробкою даних у інформаційних магістралях; Рекомендації робочої групи, що функціонує відповідно до статті 29 Директиви 95/46/ЄС (WP 39 – «Приватність в мережі Інтернет»); Рекомендації міжнародної робочої групи з питань захисту персональних даних в телекомунікаціях («Берлінська група»).

Захист персональних даних фізичних осіб в Україні наразі регулюється Законом України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI (далі – Закон № 2297).

Закон № 2297 регулює такі основні питання обробки персональних даних: вимоги до обробки персональних даних; права суб'єктів персональних даних; підстави для обробки персональних даних; порядок здійснення основних процесів обробки персональних даних (збирання, використання, накопичення та зберігання, поширення, видалення); порядок обробки персональних даних, обробка яких становить особливий ризик для прав і свобод суб'єктів персональних даних тощо.

Проте, в епоху бурхливого розвитку цифрових технологій діюче законодавство про захист персональних даних все більше й більше не відповідає сучасним викликам. Воно не забезпечує належного захисту суб'єктів персональних даних при обробці персональних даних з використанням інформаційних технологій та не містить достатніх гарантій прав суб'єктів даних у разі витоку персональних даних, що містяться у базах даних володільця персональних даних.

У зв'язку зі змінами, які відбулися у економіці та соціальному житті, українське законодавство потребує повного оновлення правого регулювання процесів обробки персональних даних.

7 червня 2021 року у Верховній Раді України був зареєстрований Проект Закону «Про захист персональних даних» № 5628, яким передбачено реформування сфери захисту персональних даних в Україні та приведення українського законодавства про захист

персональних даних у відповідність до європейського. Однак 16 серпня 2022 року даний проєкт був відхилений та знятий з розгляду.

Окрім, того 18 жовтня 2021 року у Верховну Раду України було внесено Проєкт Закону України «Про Національну комісію з питань захисту персональних даних та доступу до публічної інформації» № 6177, що передбачає створення контролюючого органу у сфері захисту персональних даних та його повноваження зі здійснення контролю. На даний момент документ досі перебуває на розгляді у відповідному комітеті.

У будь-якому разі рано чи пізно всі українські суб'єкти публічного адміністрування та господарювання будуть зобов'язані привести свою діяльність з обробки персональних даних у відповідність до європейських стандартів.

У разі витоку персональних даних особа, що відповідає за обробку даних, повинна буде прийняти належні заходи для відновлення даних, зменшення шкоди, повідомлення наглядового органу та суб'єкта даних.

На підставі проведеного аналізу приходимо до висновку, що майбутнє оновлення UkrDPR повинно враховувати:

- 1) поточні регуляторні вимоги, необхідні для задоволення належного рівня масової обробки персональних даних;
- 2) більш високий рівень захисту дітей та неповнолітніх щодо їх персональних даних;
- 3) оновлення галузевих стандартів захисту персональних даних як важлива умова для розвитку для українського суспільства та бізнесу.

Українська реальність потребує набагато сильнішого правозастосування за законодавством про захист персональних даних та суворішої судової практики та практики адміністративних санкції, що будуть застосовуватися DPA з більшим спектром повноважень.

Оновлення стандартів до рівня GDPR буде складним завданням для української держави. Основні виклики можуть включати, наприклад, неіснуючу практичну підтримку від національного DPA; відсутність освічених працівників; важку технічну адаптацію; брак фінансових ресурсів тощо.